

Outi Kuitunen-Kaija

19.05.2022

Valtiovarainministeriö
Erityisasiantuntija Ulla Suomela

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä

Viite: Lausuntopyyntönnö 25.4.2022, VN/16699/2021

Kuntia koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos kiittää tilaisuudesta antaa lausunto kuntia koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä.

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa kiinnittäen huomiota erityisesti

- Ehdotus 1: Ohjauksen ja rahoituksen periaatteiden selkiyttäminen
- Ehdotus 2: Hyvinvointialueiden ja kuntien tehtävien muutoksen vaikutusten huomiointi
- Ehdotus 3: Heikossa taloudellisessa asemassa olevien kuntien huomioiminen
- Ehdotus 4: Vuosikellon mukainen ennakoitava toiminta
- Ehdotus 5: Laaja-alaisen ymmärryksen, tiedon ja kuulemisen edistäminen
- Ehdotus 6: Pienten toimijoiden ja hankkeiden avustamisen vaikuttavuuden parantaminen
- Ehdotus 7: Verkostojen hyödyntäminen
- Ehdotus 8: Avustustoiminnan roolien ja prosessien selkeyttäminen
- Ehdotus 9: Yhtenäisyyden ja läpinäkyvyyden parantaminen
- Ehdotus 10: Vaikutusten arvioinnin ja mittauksen periaatteiden hyödyntäminen
- Ehdotus 11: Tulosten käytäntöön viennin edistäminen periaattein, toimintatavoin ja velvoittein

THL:n lausunto

THL pitää valtiovarainministeriön kuntia koskevien valtionavustusten kehittämistä tärkeänä ja tervetulleena, ja kokonaisuutena raportissa esitetty uudistaminen on kannatettavaa. THL toteaa, että valtionavustusten kehittämisen merkitys korostuu tilanteessa, jossa muun muassa väestörakenteen muutokset aiheuttavat paineita valtion ja kuntien taloudelle.

THL toteaa (*kysymys 1*), että **kuntien ja kuntasektorin katsominen kokonaisuutena** edesauttaa raportissa esitettyjen tavoitteiden saavuttamisessa. THL pitää hyvänä asiana, että valtionavustusten suunnittelussa hyödynnetään **ilmiöpohjaisuutta**. Tavoite ehjästä, yhtenäisestä ja kuntalaisten hyvinvointia turvaavasta ohjauskokonaisuudesta on kannatettava. THL pitää tärkeänä, että valtionavustuksilla voidaan ohjata kuntia yhteistyöhön ja, että **avustuskokonaisuudet mahdollistavat kuntien yhteistoiminnan ja erilaisten konsortioiden yhteishankkeet**. Kunnat tarvitsevat helppokäyttöisiä menetelmiä tiedon hyödyntämiseen, toiminnan suunnitteluun ja johtamiseen ja THL katsoo, että raportissa ehdotettu konsernirakenteiden mukainen **raporttinäkymä todennäköisesti edistää tiedon hyödyntämistä**. THL myös toteaa, että se tuottaa perustietoa alueellisista eroista asukkaiden hyvinvointiin ja terveyteen liittyvissä ilmiöissä. THL pitää tärkeänä vaikuttavuuteen ja kustannusvaikuttavuuteen liittyvän tietopohjan kehittämistä.

Outi Kuitunen-Kaija

19.05.2022

THL pitää (*kysymys 2*) ehdotuksia toimenpiteistä ja keinoista tärkeinä ja tunnistaa raportissa kuvattuja mahdollisia riskejä muun muassa päällekkäisestä tai sirpalemaisesta toiminnasta. THL katsoo, että uudistamisessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, etteivät rahoitusinstrumentit ole päällekkäisiä ja ristiriitaisia ja huomauttaa, että mikäli samaan kokonaisuuteen ohjataan rahoitusta useista eri lähteistä, tulisi **sisältöjen synkronoinnin lisäksi kiinnittää huomiota myös ajalliseen synkronointiin**. Tämä korostaa vuosikellon kehittämistyön tarvetta.

THL pitää tärkeänä **yhteistyötä ja yhdyspintojen löytämistä sekä monialaista toimintaa verkostoissa** ilmiölähtöisen vaikuttavan valtionavustustoiminnan toteuttamiseksi ja kuntalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden ja alueiden elinvoiman edistämiseksi. THL muistuttaa lisäksi, että **valtionavustuksilla voidaan tukea yhteistyötä** eri toimijoiden välillä. THL myös toteaa, että toiminnan vaikuttavuuden osoittamisen menetelmiä tulee kehittää valtionapuviranomaisten yhteistyöllä.

THL katsoo, että (*kysymys 3*) ehdotuksen huomioidut ovat tärkeitä.

THL kannattaa (*kysymys 4*) raporttiluonnoksen ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista, ja pitää hyvänä valtionavustushakujen **ennakoitavuuden edistämistä**. Kuntatoimijoihin liittyvä **vuosikellomainen toimintamalli on hyvä ottaa huomioon** valtionavustushakua suunniteltaessa. THL toteaa, että vuosikellon esitetty 3–4 vuoden syklisyys jäi raportissa edelleen hieman epäselväksi ja pohtii, onko 3–4 vuoden välein ilmiöiden ja tavoitteiden asettelun sykli liian harvoin. THL muistuttaa, että valtionavustushauilla **tulisi olla mahdollisuus reagoida myös nopeisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin**, kuten epidemioihin. Lisäksi THL muistuttaa, että on samalla huomioitava, ettei muutos aiheuta esteitä muille valtionavustuksia hakeville toimijoille kuten järjestöille, säätiöille ja oppilaitoksille. On olemassa valtionavustuksia, kuten esimerkiksi terveyden edistämisen määräraha, jonka hakijoina ovat kuntien lisäksi monet eri toimijat. Tarkasteltaessa kyseistä valtionavustusta ehdotetun vuosikellon mukaiset aikataulut ovat realistisilla muutoksilla sovitettavissa haku- ja arviointimenettelyyn. THL pitää valtionavustusmallin kehittämistä pitkäjänteisenä työnä hyvänä tavoitteena.

THL toteaa lisäksi, että **ilmiö- ja verkostanalyysi** tarjoaisi mahdollisuuksia tunnistaa yhdyspintoja eri ministeriöiden kesken ja eri toimialoilla, ja siten vastata laajoihin väestön terveyttä ja hyvinvointia uhkaaviin haasteisiin. THL pitää tärkeänä valtionavustusten suunnitteluvaiheessa tehtävää **laajemman tason tarkastelua eri ilmiöiden poikkileikkaavista vaikutuksista** eri ministeriöiden hallinnonaloilla. Lisäksi THL ehdottaa, että valtionavustustoimintaan liittyvä ilmiöiden tarkastelu ja tehtyjen toimien arvio voitaisiin yhdistää hyvinvointialueiden ja kuntien tulevaisuudessa vuosittain käytäviin lakisääteisiin neuvotteluihin.

THL pitää (*kysymys 5*) ehdotuksia toimenpiteistä ja keinoista tärkeinä ja kannatettavina. Yksittäisten avustusinstrumenttien liittyminen osaksi laajempia kokonaisuuksia nähdään olevan resurssien käytön näkökulmasta järkevä kehityssuunta, jolla on mahdollisuus saada aikaan laajempia vaikutuksia.

THL kannattaa (*kysymys 6*) ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista.

THL kannattaa (*kysymys 7*) ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista.

Outi Kuitunen-Kaija

19.05.2022

THL kannattaa (*kysymys 8*) ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista. THL pitää lisäksi hyvänä, että avustustoiminnan suunnitteluun liittyvän ministeriöiden välisen **horisontaalisen ja ministeriöiden ja toimeenpanevan virastokentän vertikaalisen yhteistyön tarve on tunnistettu**. THL myös toteaa, että avustustoiminnan käsittelyä ja päätöksenteon menettelyjä on ehdotuksen mukaisesti kevennettävä, jotta resursseja riittää jatkossa ilmiö- ja verkostopohjaiseen työskentelyyn sekä vaikutusten arviointiin ja arvioinnista saadun tiedon hyödyntämiseen.

THL kannattaa (*kysymys 9*) ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista.

THL pitää erittäin tärkeänä (*kysymys 10*) ehdotusta kehittää myönnettyjen valtionavustuksien vaikuttavuuden arviointia ja sitä, miten arviointitieto olisi hyödynnettävissä kuntien seurannassa ja ohjauksessa. THL katsoo, että **valtionavustushankkeiden ja avustuskokonaisuuksien tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota toiminnan kaikilla eri tasoilla**.

THL toteaa, että ministeriöiden ja valtionapuviranomaisten näkökulmasta tehtävälle **vaikutuksien analysoimiselle ja arvioinnille tulee osoittaa tarpeenmukaiset resurssit**. Vaatii valtionapuviranomaisilta kehittämistyötä, jotta voidaan asettaa sellaisia vaikutuslähtöisiä tavoitteita, joille valtionapuviranomainen määrittelee määrällisiä ja laadullisia tavoitteita ja tavoitellun muutoksen tasoa.

Terveyden edistämisen määrärahan valtionavustuksen näkökulmasta hakijoilta vaaditaan jo nyt, muun muassa, vaikutusketjun kuvaamista, tavoitteiden seurantaa määrällisesti ja/tai laadullisesti, vaikutusten raportointia ja kohderyhmän osallistamista.

THL pitää tärkeänä **tarvetta kasvattaa vaikuttavuus- ja arviointiosaamista eri keinoin ja eri tasoilla**. THL ehdottaa, että rajallisten resurssien käytön näkökulmasta valtionavustusten myöntäjien tulee järjestää yhteisiä, toistuvia infotilaisuuksia ja koulutuksia vaikuttavuustiedon kehittämiseksi ja hakijakentän osaamisen kasvattamiseksi.

THL kannattaa (*kysymys 11*) ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista, tunnistaa ehdotuksessa esitetyt haasteet ja toteaa, että valtionavustustoiminnan tulosten hyödyntämisen kehittämistyölle on osoitettava resursseja kaikilla mainituilla tasoilla.

Pääjohtaja


Markku Tervahauta

Johtaja


Tiina Laatikainen

